

N:o 36.

Ank. till Riksd. kansli den 4 april 1900, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om lag angående vivisektion af djur m. m.

Lagutskottet har till förberedande behandling mottagit en af herr *J. Nydal* inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 143, af följande lydelse:

»Rättvisans och humanitetens fordringar hafva hittills alltid, något förr eller något senare, tillvunnit sig den svenska nationalrepresentationens erkännande. Det är därför jag vågar vädja till den nu församlade Riksdagen med en bön om barmhertighet mot de arma djur, som nu årligen i hundra-, ja i tusental marteras för s. k. vetenskapliga syften.

Sverige, hvarifrån en af de förste och kraftigaste kämparne för *slafvarnes frigörelse* och *slafveriets upphörande* utgått, och som var ett af de första länder i världen, som afskaffade tortyren å *menniskor*, har äfven varit i främsta ledet, när, för 30 à 40 år sedan, en allvarlig kamp här öppnades mot den från utlandet importerade vivisektionen; ty någon agitation mot nämnda s. k. forskningsmetod hade, så vidt känt är, då icke försports i något annat land. Men det ihärdiga motstånd, som sedermera här i landet mött alla försök att sätta en gräns för dessa grymma forskningar, har hittills så tillbakahållit hvarje åtgärd i denna syftning å det offentligas sida, att numera åtminstone tvenne stater,

Bih. till Riksd. Prot. 1900. 7 Saml. 27 Häft. (N:o 36.)

England och Danmark, i detta afseende kommit före oss. Vål aflät Riksdagen redan år 1881 den 9 april en underdånig skrifvelse, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida s. k. vivisektion borde förbjudas eller begränsas och underkastas offentlig kontroll; men sedan Kongl. Maj:t hört hvarjehanda akademiska myndigheter, från hvilka något understöd för en sådan framställning visserligen icke var att förvänta, desto hellre som de mera voro att betrakta såsom parter i saken än såsom ojäfvige domare, fann Kongl. Maj:t (den 23 juni 1882) att »någon åtgärd för närvarande icke borde i ärendet företagas»; och ehuru sedermera nya motioner blifvit väckta, åren 1886 och 1888, har någon framgång i detta för den öfvervägande delen af våra representanter så obekanta ämne icke kunnat vinnas.

Under tiden hade emellertid det gräsliga djurplågeriet i vårt land, såsom i många andra länder, ohejdadt fortgått; ty det är tyvärr icke sant, då man sökt öfverskylla verkliga förhållandet med det påstående, att vivisektion icke här förekommer, om än icke i så förfärlig grad som i vissa andra länder. Måhända har man ännu icke här kommit derhän, att man vid ett enda institut vivisekerar 16 hästar i veckan (såsom vid veterinärinstitutet i Alfort) eller offerar 4,000 hundar, för att, efter Bells teori, lära känna skilnaden mellan känsel- och rörelseenerverna, hvarefter han genom offerande af 4,000 andra hundar trodde sig komma under fund med, att han tagit fel, hvilket åter af en annan vivisektor genom nya experimenter på en mängd hundar påstods vara origtigt; men det kan till en början vara alldeles tillräckligt, att man, enligt den år 1887 utgifna skriften »Från nordiska vivisektorers laboratorier», t. ex. afpreparerar taket öfver regio olfactoria (på en kanin), hvarefter lobi olfactorii och alla nervgrenar öfver lamina cerebrosa förstördes medelst *glödande jern*; och vid ett annat tillfälle har man i Upsala på en upphängd kanin för att demonstrera det lefvande hjertat afpreparerat huden och musklerna öfver thoralregionen på ena sidan. »Derefter göres med en krokig nål genom något af de första intercostalrummen i närheten af bröstbenet en ligatur, som omfattar båda arteriæ mammariæ internæ. Derefter utklippes *i bröstväggen ett stor hål*» o. s. v. Hvilka resultat har man då uppnått genom dessa pinsamma rön?

Icke några, som icke lika väl kunnat inhämtas å nyss dödade djur, säga framstående vetenskapsmän. Och känt är dessutom dels, att de, genom djurens qual och pina, förvirrade iakttagelser man gjort ofta motsäga hvarandra och i allt fall icke, utan att äfventyra menniskors helsa och lif, kunna tillämpas på menniskor.

En af de mest erfarne och grymmaste vivisektorer, Goltz, har

yttrat, att beträffande hjernans funktioner, ett område, som vivisektorerna i många decennier bearbetat, icke två fysiologer äro af samma mening; och vivisektorn professor Hyrtl erkände, att hvad som är att se på lefvande uppskurna djur, kan lika väl ses på nyss dödade djur. Det borde genom lag förbjudas att offentligen i läroanstalterna underhålla en skara nyfikne med afskyvärdheter, hvilkas resultat så ofta slutas med motsägelser.

Med erkännande af faran att på människor tillämpa de på djur gjorda iakttagelser, har man nu börjat äfven vivisekera människor. Man har i Tyskland på kräftsjuka patienter, som anförtrött sig åt läkarne, inympat kräftsmitta på förut friska kroppsdelar och derigenom på konstladdt sätt framkallat nya och dödade kräfthärdar hos dessa patienter; och uti en år 1895 utgifven skrift om »det vetenskapliga människoplågeriet» återopas exempel på experimenter på barn vid en allmän inrättning här i staden, sedan man funnit, att de för dessa försök (att åstadkomma konstgjord immunitet vid variola vaccina) lämpligaste djuren, nemligen *kalfvar*, voro »för svåra att anskaffa och för dyra att underhålla».

När härtill kommer, att vanan att kallblodigt se djurens qual förhärdat läkaren, måste man lifligt önska, att detta urartande af den vetenskapliga forskningen måtte rent af förbjudas. Men då jag icke, innan opinionen mot dessa, såvidt möjligt är, hemlighållna grymheter hunnit ernå större styrka, vågar, med hopp om framgång, framställa ett sådant yrkande, vill jag nu inskränka mig till att begära en hittills helt och hållet saknad kontroll, så att icke skärande uti och annat marterande af djur må kunna af hvem som helst samt hvar och huru man det behagar utöfvas.

Emellertid äro de lagar i denna syftning, som hittills i andra länder utkommit, i vissa delar så föga tillfredsställande, att jag, på grund af den erfarenhet man der vunnit och den kritik nämnda lagar varit underkastade, ansett några förändringar i hvad dessa lagar innehålla vara nödvändiga.

Så har den engelska parlamentsakten af den 11 augusti 1876 genom sina licenser föranledt stora missbruk, då undantagsvis bland annat tillåtits, att försök med döfvade djur få anställas till *belysning af föreläsningar*. Den danska lagen af år 1891 är bättre; men deri saknas ändock vissa nödvändiga bestämmelser, såsom t. ex. att ändamålet med vivisektionen skall uppgifvas; att de journaler, som anbefallas, skola insändas, att laboratorierna skola inspekteras o. s. v. Det är med ledning af de i Danmark mot denna lag framställda anmärkningar, som jag

tillåtit mig att, för öfrigt hufvudsakligen efter den danska lagen, framlägga följande utkast till en svensk lag i ämnet.

§ 1.

På lefvande djur må försök, som medföra smärta (vivisektioner) blott företagas af de lärare vid universiteten och veterinärinstitutet, som dertill bemyndigas af någon medicinsk fakultet eller af veterinärinstitutets styrelse, och blott i dertill bestämda lokaler vid nämnda institutioner.

§ 2.

Vid företagandet af de i § 1 nämnda försök skall iakttagas:

Försöken må blott företagas på djur, som genom bedöfning (hvarvid curare ej får användas) äro bragta i känslolöst tillstånd, och bedöfningen skall oafbrutet upprätthållas, så länge försöket varar. Djuret skall derjemte aflifvas omedelbart efter bedöfningens upphörande, så framt icke smärtan kan antagas hafva fullständigt upphört. Försök, hvars ändamål är demonstration vid föreläsningar eller undervisning i teknisk färdighet, må icke företagas.

Försöksledaren är skyldig att föra en af den myndighet, som tilldelar rättigheten, autoriserad journal, som skall innehålla upplysning om antalet och arten af de begagnade djuren, om hvad som är företaget med dem och om företagets ändamål.

Denna journal skall vid slutet af hvar halfår insändas till chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet, som i anledning deraf eger vidtaga nödiga ansedda åtgärder.

§ 3.

Öfverträdelser af denna lag straffas med böter å 100—500 kronor, som vid upprepanen kunna stiga till 1,000 kronor eller medföra förbud mot att använda vivisektion.

Sådana mål behandlas af underrätt, der brottet skett, och fullföljas i vanlig ordning.

Det är, såsom sagdt, endast därför att opinionen här i landet ännu icke är mogen för ett fullkomligt utdömande af ifrågavarande forskningsmetod, hvilken, äfven om den icke vore så ändamålslös och onyttig som den är, icke kan ur moralens synpunkt försvaras, som jag inskränkt

mig till påpekande af en lag, sådan ungefärligen som den, hvartill jag nu lemnat utkast. I Danmark har man länge väntat och önskat ett dylikt lagbeslut här i Sverige, till stöd för en reformering af den förenämnda, der fastställda lagen; och då hvarje annan institution är underkastad kontroll och offentlighetens ljus, kan man icke förstå, hvarför en sådan kontroll skall alldeles saknas beträffande de gräsliga lidanden, som i laboratoriernas tortyrkamrar tillfogas oskyldiga lefvande djur.

På dessa grunder får jag vördsamt hemställa, dels att Riksdagen må för sin del besluta, att en lag angående pinsamma experiment på djur i vetenskapligt syfte må utfärdas ungefärligen af den lydelse, som jag här ofvan dristat föreslå, dels ock, alternativt, att Riksdagen måtte i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för nästkommande Riksdag framlägga förslag till lag beträffande pinsamma försöks anställande på lefvande djur i vetenskapligt syfte.

Såsom jemväl motionären omnämnt, har frågan om antagande af en lag angående pinsamma experiment å djur i vetenskapligt syfte eller s. k. vivisektioner förut vid skilda tillfällen varit under Riksdagens pröfning.

Vid 1881 års riksdag väcktes sålunda i Andra Kammaren motion, att Riksdagen måtte för sin del besluta lag till vivisektionens inskränkning af ungefär sådan lydelse som ett i motionen innehållet lagförslag. I det utlåtande, som dåvarande lagutskott afgaf i ämnet, anfördes hufvudsakligen, att dylik lagstiftning icke kunde förordas, innan åtminstone någon utredning vunnits om tillvaron äfven i vårt land af sådana förhållanden, som gjorde densamma af behovet påkallad, samt de vetenskapliga institutioner, hvilkas gagnande verksamhet skulle af en sådan lag omedelbart beröras, fått tillfälle att i ämnet sig yttra; att i ärendets dåvarande skick ingendera af dessa förutsättningar vore uppfylld; samt att tillförsigt borde kunna hysas, att, derest verkligt behof förefunnnes af antingen särskilda ordningsföreskrifter eller möjligen särskild lagstiftning till förekommande af missbruk vid vivisektioner, Kongl. Maj:t utan hemställan från Riksdagen då ock skulle vidtaga erforderliga åtgärder. På dessa skäl hemställde utskottet om afslag å motionen.

Hos kamrarne gjorde sig emellertid den åsigt gällande, att ämnet vore af den betydelse, att utredning borde ske, och anhöll Riksdagen i öfverensstämmelse härmed uti skrifvelse, att Kongl. Maj:t täcktes taga

i öfvervägande, huruvida vivisektion borde förbjudas eller utöfningen deraf genom lagbestämmelser begränsas och underkastas offentlig kontroll.

Sedan i anledning af denna skrifvelse ej mindre universitetskansleren efter erhållen remiss inhemtat yttranden af de akademiska konsistorierna i Upsala och Lund samt lärarekollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet och med öfverlemnande deraf afgifvit eget utlåtande än äfven vetenskapsakademien och direktionen för veterinärinstitutet inkommit med infordrade utlåtanden, hvarförutom från svenska djurskyddsföreningen inlemnats en skrift i ämnet, förklarade Kongl. Maj:t vid ärendets föredragning den 23 juni 1882, att i betraktande af hvad deri blifvit anfördt någon åtgärd för det dåvarande icke borde vidtagas.

Vid 1884 års riksdag föreslogs i eninom Andra Kammaren afgifven motion, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för nästföljande Riksdag framlägga förslag till lag angående plågsamma försöks anställande å lefvande djur i och för vetenskapliga ändamål. I häröfver afgifvet utlåtande hemställde lagutskottet — under åberopande af den i följd af Riksdagens ofvan omnämnda skrifvelse åstadkomna utredning — att motionen icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd; och bifölls denna utskottets hemställan i båda kamrarne.

Vid 1888 års riksdag återkom frågan genom i Andra Kammaren väckt motion om antagande af ett lagförslag i ämnet i nära öfverensstämmelse med det år 1881 framlagda; men blef motionen, på hemställan af lagutskottet, i båda kamrarne afslagen.

Sträfvandena för införande af lagbestämmelser i syfte att åstadkomma kontroll å och begränsning af anställandet på djur af pinsamma försök med vetenskapligt ändamål höra onekligen till dem, som äro egnade att ingifva den största sympati. Det ligger i hvarje sundt kännande människas natur att ömma för oförskylt lidande samt sålunda jemväl hysa medkänsla för de lefvande varelser, som plågas och uppoffras för befrämjande af vetenskapens utveckling; och samtidigt dermed, att en humanare åskådning i allmänhet gör sig mer och mer gällande, i det praktiska lifvet liksom i lagstiftningen, framträder därför ock allt kraftigare krafvet, att vivisektionen måtte om ej förbjudas, dock i möjligaste mån inskränkas och regleras. Med lifligt erkännande således

af det från vissa synpunkter behjertansvärda i denna sträfvan har emellertid utskottet efter pröfning af frågan funnit sig icke för närvarande kunna tillstyrka någon lagstiftning i sådan rigtning.

Såvidt utskottet vid undersökning af frågan kunnat inhemta, torde det vida öfvervägande antalet sakkunnige anse obestridligt, att den medicinska vetenskapens och fysiologiens utveckling stå med hvarandra i ett nära och oupplösligt samband, samt att fysiologen vid sina forskningar för vissa fall icke kan undvara försök på lefvande djur. De förvånande framsteg, dem läkarevetenskapen — såväl den, hvars föremål är människor som veterinärvetenskapen — under senare tider gjort, hafva i sjelfva verket genom dylika försök blifvit i väsentlig mån främjade. Flera bland de medel, genom hvilka några af de svåraste sjukdomarne numera kunna mycket mer än förr beherskas, hade säkerligen aldrig vunnits utan försök på lefvande djur, och om vetenskapen får fortgå, utan att beröfvas erforderliga undersökningsmöjligheter, ställer densamma allt flera sådana medel i utsigt. Metoden att företaga undersökningar på lefvande djur har sedan mycket långt tillbaka varit för läkarevetenskapen känd samt lärer redan tidigt hafva förauledt till viktiga upptäckter, och det ligger i sakens natur, att densamma bör kunna antagas blifva ännu mera af betydelse för framtiden, då den ökade erfarenheten och de alltjemt förbättrade apparaterna bereda större möjlighet att verkställa försöken på lämpligaste sätt och draga nytta af de iakttagelser, som göras.

Men å andra sidan kräfvos för visso, att det lidande, som för ett eller annat förnuftigt ändamål tillskyndas djuren, inskränkes till det minsta mått, som är förenligt med ändamålets vinnande. Intet onödigt lidande bör få tillfogas undersökningsdjuren. Upprörande berättelser föreligga emellertid om grymheter, som vid vivisektioner blifvit i vetenskapens namn begångna, grymheter, hvilka utan tvifvel inneburit kraftig maning att söka för framtiden förekomma deras upprepande.

Hvad angår vårt land må dock påpekas, att sådana grymheter icke synas hafva blifvit hos oss begångna. Berättelserna om desamma härleda sig från utlandet. Vid den grundliga undersökning, som i anledning af 1881 års Riksdags ofvan omnämnda skrifvelse företogs, visade sig, att förhållandena i vårt land icke vore sådana, att en lagstiftning i ämnet syntes vara påkallad. Denna uppfattning uttalades af Kongl. Maj:t vid ärendets föredragning och har sedermera blifvit af Riksdagen år 1884 biträdd, hvarjemte äfven 1888 års Riksdag anslutit sig till densamma. För att lagstiftning i ämnet nu skulle ifrågakomma, synes böra förutsättas, att i hithörande förhållanden inträdt en för-

ändring, som framkallat ett förut icke befintligt behof af lagstiftningens mellankomst. Detta torde dock icke vara fallet. Åtminstone har motionären icke visat, att några missbruk af vivisektionen förekommit, sedan frågan senast förevar. Tvärtom torde det redan på grund af den allmänna uppmärksamhet, som mer och mer rigtats å vivisektionen och hvad dermed sammanhänger, vara sannolikt, att för försöken allt mer väljas möjligast milda former. De förbättrade instrument, operationsmetoder och bedöfningsmedel, som på senare tider kommit i bruk, hafva ock säkerligen bidragit till minskning af försöksdjurens lidanden. Riksdagen torde alltså icke med hänsyn till sättet för vivisektionernas verkställande hafva någon anledning att frånga sin förut intagna ståndpunkt i frågan.

Det torde dessutom förtjena beaktande, att plågsamma försök å djur, utförda så, att det genom försöken tillfogade lidandet icke tillfyllestgörande försvaras af något förnuftigt ändamål, ingalunda äro för alla fall fria från bestraffning. För den händelse djuren äro hvad strafflagen benämner kreatur, äro nämnda lags bestämmelser om ansvar för djurplågeri — af hvilka Riksdagen nyligen på Kongl. Maj:ts förslag antagit en skärpning — tillämpliga. Hvad åter öfriga djur vidkommer, vore det enligt utskottets mening ganska inkonseqvent, om Riksdagen, som ansett mot dem föröfvad uppenbar grymhet eljest icke böra göras till föremål för lagstiftningens ingripande, skulle hemställa om förbud mot och straff å att tillfoga dem lidande just för de fall, då sådant sker för ett synnerligen betydelsefullt, förnuftigt ändamål.

Det må nu visserligen kunna sägas, att ehuru motionären uttalat sig för ett fullkomligt utdömande af vivisektionen, han dock i sin slutliga hemställan tills vidare inskränker sig till att påyrka endast begränsning af och kontroll å densamma; och utskottet vill visst ej påstå, att vetenskapen mer än andra verksamheter eger anspråk på att få undandraga sig erforderlig offentlig kontroll.

Men motionären som företrädesvis stält sig på en principiell ståndpunkt har som sagdt ej i någon mån påvisat, att behof af en sådan kontroll hos oss för närvarande i verkligheten föreligger eller att frågan öfver hufvud taget erhållit ett sådant nytt läge, att det gifves någon sannolikhet för att man nu skall komma till annat resultat än som framgick ur den af 1881 års riksdagsskrifvelse föranledda utredningen. Under sådant förhållande förtjenar det äfven att tagas hänsyn dertill, att, såsom från sakkunniga håll städse betonats, det är förenadt med stora svårigheter att åvägabrunga en lagstiftning i ämnet, som komme att lända till afsedd påföljd, utan att dock lägga alltför tryckan-

de band å den vetenskapliga verksamheten. Det af motionären framlagda lagförslag torde icke heller derutinnan vara tillfredsställande. Af förslagens detaljer vill utskottet i sådant afseende endast hänvisa till 1 §. Skulle den bestämmelsen, att vivisektioner blott finge företagas af visse lärare vid universiteten och veterinärinstitutet samt endast i de dertill bestämda lokaler vid nämnda institutioner, lända till efterföljd, vore forskningens frihet å detta område måhända helt och hållet tillintetgjord. Många bland de största upptäckter, som gjorts af Europas förnämsta vetenskapsmän, skulle säkerligen aldrig kunnat komma till stånd, om desse måst underordna sig en sådan bestämmelse. Å andra sidan vore effektiviteten af ett dylikt stadgande mycket ringa i förhållande till de vetenskapsidkare, som ville öfverträda detsamma. Vivisektionens företagande i enskilda lokaler lär aldrig kunna förhindras, och kontroll skulle alltså med visshet erhållas endast beträffande offentliga institutioner, der densamma i allt fall bör förutsättas vara minst behöflig.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 april 1900.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation

af herr *N. Nilsson*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka skrivelse i motionens syfte.

Herr *Jönsson* har begärt få antecknad, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.